

ποίησαν τὸν ἑνὸς, τὸν καθαρῶς καὶ τὸ σύστημα τὸν δογματικὸν ἔπαινον καὶ τὸν τακτοποίησαν τὸν πραγματικὸν τὸν πελατὸν, τὸν στρώσαντο τοῦ τραπέζου ὡς καὶ τὴν καλασθητικὴν διακοσμήσαν τὸν δογματικόν.

— Τὸ Ἄγγλικον ἡμερησίον "Επιμελητήριον Ἀνδρῶν" Ἀμφιόσεως, μελετᾷ τὴν ἐφαρμογὴν ἐνὸς μεγάλου σχεδίου, σκοπὸς τοῦ ὁποῦ εἶναι νὰ διατηρήσῃ ἡ Ἀγγλία τὴν ἰδιότυπον θέαν της εἰς τὸν κόσμον, εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς ἀνδρῶν μύδας.

— Ἦδη ἐνηφίσθη κονδύλιον 10.000 λιγῶν διὰ τὴν αἰθέριον τὸν Ἀγγλικὸν ἔξαγοντὸν εἰς ἀνδρῶν εἶδη, προδίδεται δὲ ἡ ἡδύτης ἀνὰ μεγαλειότητα ποσὸν πρὸς τὸν σκόπον τοῦτον.

— Εἰς τὰς γενομένας σχετικῶς συστάσεις ἐτοιμότης τὸ γεγονός διὰ πολλὰ γὰρ, ἐπαρκομένον τοῦ πόλεμου, προσκομίζον νὰ ἀποσπῶσιν ἀπὸ τὸ Λονδὶνον τὰ σκήπτρα εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς ἀνδρῶν μύδας.

— Σημειώσαντες διὰ τὴν Ἀγγλικὴν βιομηχανίαν ἡ παγκόσμιος αὐτὴ κυριαρχία τοῦ Ἀγγλικοῦ σπῆτος ἔχει μεγίστην σημασίαν, δεδομένου διὰ αἱ ἐτήσια ἔξαγονται διαφόρων ἀνδρῶν εἰδῶν ὑπερβαίνοντα τὰ 60.000.000 λιγῶν.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΟΤΑΝ ΕΦΘΑΣΕΝ Η ΩΡΑ

Τὸ φθινόπωρον τοῦ 1819 εἶχε τοὺς Ἕλληνας σπουδαστὰς ὑποτρόφους τῆς Φιλομοῦσου Ἐταιρείας, εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Γενεύης. Εἰς τὴν παλαιὰν αὐτὴν προετίθεντο τοῦ Βρονσοδικοῦ δουκάτου, ποῦ ἀνέβηκεν, ὡς ἐπιστημονικὸν κέντρον, περὶ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος, ὁ Ψύλλας καὶ ὁ Λιδερόπουλος, συνετήρησαν καὶ μὴ τοὺς Ἕλληνας συναδελφούς των Πολυτελεῖαν, Θεολογικὴν Φαρμακίδην, Ἀστρονομίαν, Ἀλεξάνδρον Γλαβάνην κλπ. Καὶ ἐξοικονομήσαν τὰς σπουδὰς των μέχρι τοῦ τέλους τοῦ καλοκαιριοῦ τοῦ 1820.

Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ πανεπιστημιακὸν περιβάλλον τῆς Γενεύης δὲν ἐκείνην τὰ ἐπισοῦδα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ φοιτητα ἦσαν εἰς σύγκρουσιν μετὰ τοὺς κρατοῦσας τῆς Γερμανικῆς πόλεως. Διὰ νὰ κατατελῇ δὲ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ τύπου τὰς ταχῆς τοῦ ἐπιπολοῦσιν, ἀπέστειλεν εἰς Γενεύην ἑσχυρὸν ὄργανον τοῦ συνεργοῦσιν μετὰ τοὺς φοιτητα, εἰς ὃν ἐφορμήθησαν ὅραται, κατὰ τὴν διάρκεια τὸν συμπλοκῶν, μέσῳ τὸν ὁποῖον ἐπείσθην, κατ' ἐπαλήθεϊν, θέλοντας καὶ μὴ, καὶ οἱ ὑπότροφοι τῆς Φιλομοῦσου Ἐταιρείας.

Μετὰ τὴν νέαν, ἰσχυρὰ, αὐτὴν παρέτεινε τὸν Ἕλληνας σπουδαστῶν, νεώτεροι συνεργοί τῆς ἐπιπολοῦσιν μετὰ τῆς ἡγεμονίας Ἐντλινγ, τοῦ Καποδιστρια καὶ τοῦ Μητροπολίτου Ἱωνίου, καὶ ἡγήσαντο τὰς ἐργασίας τῆς Φιλομοῦσου Ἐταιρείας.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1820, οἱ Ἕλληνες σπουδασταὶ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γενεύης ἔλαβον ἀπὸ τὸν ἐν Βιέννῃ ἐπισκοπὸν καὶ διαγεγραμμένην τὸν σχηματικὸν τῆς Φιλομοῦσου Ἐταιρείας Γεώργιον Σταύρου, ἐπειγομένην διαταγὴν νὰ ἐγκαταλείβουν τὴν Γενεύην καὶ νὰ μεταβῶν, πρὸς ἐγκαταλείβουν τὸν σπουδῶν των, εἰς τὴν Ἱταλίαν. Καὶ ἔλλοι μὲν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας σπουδαστὰς συνεφορέθησαν μὲ τὴν νεωτέραν ἐντολήν καὶ ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὴν Γενεύην, διὰ νὰ μεταγραφῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Πίζας. Οἱ περισσότεροι, ὅμως, μετὰ τὸν ὁποῖον ὁ Γεώργιος Ψύλλας, ὁ Λιδερόπουλος καὶ ὁ Μαῦρος, ἐπειδὴ ἐπίστευον διὰ αἱ ἀλλεπάλληλοι μετακινήσεις, ἀπὸ Πανεπιστημίου εἰς Πανεπιστήμιον, ἐβίασαν τὸς σπουδῶν των, συνεσκέθησαν καὶ ἀπεφάσισαν ὅπως δι' ὑπομνήματός των πρὸς τὴν διοίκησιν τῆς Φιλομοῦσου Ἐταιρείας, ζητήσουν νὰ τοὺς ἐπιτραπῇ ἡ ἐξοικονομία τὸν σπουδῶν των εἰς τὴν Γενεύην, ἀφοῦ, ἄλλωστε, αἱ ταχῆς εἶχαν ἐν τῷ μεταξύ, καταπαύσει. Τὸ ὑπόμνημά των αὐτὸ, οἱ Ἕλληνες σπουδασταὶ ἀπέστειλαν πρὸς τὸν Ἰωάννην Καποδιστριαν, τὸν ὁποῖον καὶ προσεπείσαν νὰ πείσουν ὅπως συγκρατηθῇ εἰς τὴν συνέχισιν τῆς φοιτήσεώς των εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Γενεύης. Ἡ ἀπάντησις, ὅμως, τοῦ μεγάλου Ἕλληρος δὲν ἐλήφθη ἐγκαιρῶς καὶ ὁ Γεώργιος Ψύλλας γράφει, σχετικῶς, εἰς τὴν ἀνέκδοτον αὐτοβιογραφίαν του:

«... Ἐμμεῖνα, ἔτσι, εἰς τὴν Γενεύην ἐπὶ ἑκατὸν β ο η θ ε ι ε καὶ ἀπὸ τὸν εἶλον συμφορῆς μου κίρην Μαῦρον, ὅστις, ὅμως, μετὰ τοῦ Πολυτελεῖαν ἀπέβηκεν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμερινοῦ ἡμεῖς μὲν εἰς Βερολίνον, ὅπου καὶ ἐγκατεστάμεθα».

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1821, μερικοὶ ὑπότροφοι τῆς Φιλομοῦ-

σου Ἐταιρείας, μεταξὺ τὸν ὁποῖων καὶ ὁ Γεώργιος Ψύλλας, ἐπέβησαν εἰς τὸ Βερολίνον, ὅπου καὶ ἀνηγγέλη τὸ κίνημα τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου εἰς τὰς Παρονομιόσεις χώρας.

Εἰς τὰς ἀρχὰς, μεγάλοι διαταγμοὶ καὶ πολλὰ ἀμφιβολία ἐπαρτάθησαν μετὰ τὸν Ἕλληνας σπουδαστῶν ὡς πρὸς τοὺς σκοποὺς καὶ τὴν ἐκδοσιν τῆς παρατάξεως ἐξομνήσεως τοῦ Ἕλληρος πείστηρος διὰ τὴν ἀπολήρουν τοῦ γένους. Ἐπειτα, ὅμως, δὲν ἀνηγγέλη καὶ ἡ ἐκκλήσις τῆς ἐπαναστάσεως, κατὰ τοῦ Σουλτανικοῦ ἑντολῶν, εἰς τὸν Μαῦρον καὶ εἰς τὴν Ροζιμὴν, οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας σπουδαστὰς κατελήφθησαν ἀπὸ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἐσπεύον νὰ ζητήσουν τὰ διαβατήριά των ἀπὸ τὴν ἀντινομίαν τοῦ Βερολίνου.

Ὁ Ψύλλας γράφει διὰ αὐτὰς πρώτας ἐξήγησε τὸ διαβατήριόν του, παρὰ τοὺς διαταγμοὺς τοῦ Μαῦρου καὶ τοῦ Πολυτελεῖαν, ποῦ δὲν ἐφαίνοντο διατεθειμένον νὰ διακόψουν τὰς σπουδὰς των. Ὅταν, ὅμως, ἐλήφθησαν τὰ ἐνδοκυβερνητικὰ γράμματα τὸν Ἕλληνας σπουδαστῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γενεύης, ποῦ ἀνήγγειλαν διὰ ἀπεφάσισαν νὰ κατέλθουν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ λάβουν μέρος εἰς τὸν ἐπικρατοῦσιν ἀγῶνα, τὰ πνεύματα τὸν Ἕλληνας φοιτητῶν ποῦ ἐπείσθησαν εἰς τὸ Βερολίνον μεταβλήθησαν καὶ συνεσκέθησαν νὰ συναντηθῶν, οἱ, εἰς Λειψίαν, διὰ νὰ κατέλθουν μετὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ ἱστορικὴ γενικὴ συνάντησις τὸν ὑποτρόφους τῆς Φιλομοῦσου Ἐταιρείας ἔγινε κατὰ τὴν προίαν τῆς Κυριακῆς τὸν Βαίον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν τῆς Λειψίας. Ὁ Ἕλληνας ἱερεὺς τοὺς ἔδωκε, μετὰ τὴν λειτουργίαν, εἰς βάγια ἐνὸς ἑλεγεν εἰς τὸν καθένα:

— Τὸ κληρὶ αὐτὸ ὅς γινῇ τὸ σήμερον τῆς νίκης!

Κατενοουσιωμένον, ἔτσι, οἱ Ἕλληνες σπουδασταὶ καὶ ἐπικρατοῦσιν τὸν θαυμασμὸν τὸν κατέβησαν τὸν πόλεον ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀπερνήσαν, ἐγκατέλειψαν τὴν Γερμανίαν. Καὶ ἐσπευσαν εἰς ἐπὶ τὸν πρῶτον τοῦ παρμετατιθέμενος ἀγῶνος τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, εἰς τὰς Παρονομιόσεις χώρας.

Δ. ΓΑΤΣΟΥΡΑΣ

ΟΤΑΝ ΕΦΘΑΣΕΝ Η ΩΡΑ!

Τὸ φθινόπωρον τοῦ 1819 εὗρε τοὺς Ἕλληνας σπουδαστὰς ὑποτρόφους τῆς Φιλομοῦσου Ἐταιρείας, εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Γοτίγγης. Εἰς τὴν παλαιὰν αὐτὴν πρωτεύουσιν τοῦ Βρουνσβίκου δουκάτου, ποὺ ἀνέθαλεν, ὡς ἐπιστημονικὸν κέντρον, περὶ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος, ὁ Ψύλλας καὶ ὁ Λιβερόπουλος συνηγήθησαν πάλιν μετὰ τοὺς Ἕλληνας συναδέλφους τῶν Πολυζωίδην, Θεώκλητον Φαρμακίδην, Ἀσώκινον, Ἀλέξανδρον Παράκη κλπ. Καὶ ἐξηκολούθησαν τὰς σπουδὰς των μέχρι τοῦ τέλους τοῦ καλοκαιριοῦ τοῦ 1820.

Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ πανεπιστημιακὸν περιβάλλον τῆς Γοτίγγης δὲν ἔλειψαν τὰ ἐπεισόδια. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ φοιτηταὶ ἤλθον εἰς σύγκρουσιν μετὰ τοὺς κροσώλας τῆς Γερμανικῆς πόλεως. Διὰ τὴν καταστολὴν δὲ ἡ Κυβέρνησις τοῦ τόπου τὰς ταραχὰς ποὺ ἐπικυλούθησαν, ἀπέστειλεν εἰς Γοτίγγην ἱσχυρὸν σῶμα ἱππικῆς ποὺ συνεκρούσθη μετὰ τοὺς φοιτητάς, ἐξ ὧν ἐτραυματίσθησαν ἀρκετοί, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν συμπλοκῶν, μέσῳ τῶν ὁποίων εὐρέθησαν, κατ' ἐπανάληψιν, θύλοντας καὶ μὴ, καὶ οἱ ὑπότροφοι τῆς Φιλομοῦσου Ἐταιρείας.

Μετὰ τὴν νέαν, λοιπὸν, αὐτὴν περιπέτειαν τῶν Ἑλλήνων σπουδαστῶν, νεώτεροι συνεννοήσεις ἐπικυλούθησαν μεταξὺ τῆς κομῆσεως Ἐντλιγγ, τοῦ Καποδίστρια καὶ τοῦ Μητροπολίτου Ἰγνατίου, ποὺ διηύθυνον τὰς ἐργασίας τῆς Φιλομοῦσου Ἐταιρείας.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1820, οἱ Ἕλληνες σπουδασταὶ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γοτίγγης ἔλαβον ἀπὸ τὸν ἐν Βιέννῃ ἐκπρόσωπον καὶ διαχειριστὴν τῶν χρημάτων τῆς Φιλομοῦσου Ἐταιρείας Γεώργιον Σταύρου, ἐπέλογον διαταγὴν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν Γοτίγγην καὶ νὰ μεταβοῦν, πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν σπουδῶν των, εἰς τὴν Ἰταλίαν. Καὶ ἄλλοι μὲν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας σπουδαστὰς συνεμορφώθησαν μετὰ τὴν νεωτέραν ἐντολὴν καὶ ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὴν Γοτίγγην, διὰ νὰ μεταγραφοῦν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Πίζας. Οἱ περισσότεροι, ὅμως, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Γεώργιος Ψύλλας, ὁ Λιβέριος Λιβερόπουλος καὶ ὁ Μαῦρος, ἐπειδὴ ἐπίστευον ὅτι αἱ ἀλλεπάλληλοι μετακινήσεις, ἀπὸ Πανεπιστημίου εἰς Πανεπιστήμιον, ἐβλαπτον τὰς σπουδὰς των, συνεσκέφθησαν καὶ ἀπεφάσισαν ὅπως δι' ὑπομνήματός των πρὸς τὴν διοίκησιν τῆς Φιλομοῦσου Ἐταιρείας, ζητήσουν νὰ τοὺς ἐπιτραπῇ ἡ ἐξακολούθησις τῶν σπουδῶν των εἰς τὴν Γοτίγγην, ἀφοῦ, ἄλλωστε, αἱ ταραχαὶ εἶχαν, ἐν τῷ μεταξύ, καταπαύσει. Τὸ ὑπόμνημά των αὐτὸ, οἱ Ἕλληνες σπουδασταὶ ἀπηύθυναν πρὸς τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν, τὸν ὁποῖον καὶ προσεπάθησαν νὰ πείσουν ὅπως συγκατατεθῇ εἰς τὴν συνέχισιν τῆς φοιτήσεώς των εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Γοτίγγης. Ἡ ἀπάντησις, ὅμως, τοῦ μεγάλου Ἑλλήνου δὲν ἐλήφθη ἐγκαίρως καὶ ὁ Γεώργιος Ψύλλας γράφει, σχετικῶς, εἰς τὴν ἀνέκδοτον αὐτοβιογραφίαν του:

«... Ἐμένα, ἔτσι, εἰς τὴν Γοτίγγην ἐπὶ ἓνα ἔξαμνον β ο η θ η θ ε ι ς καὶ ἀπὸ τὸν φίλον συμφοιτητὴν μου κύριον Μαῦρον, ὅστις, ὅμως, μετὰ τοῦ Πολυζωίδη ἀπῆλθε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμερινοῦ ἔξαμνου εἰς Βερολίνον, ὅπου καὶ ἐγκατεστάθησαν».

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1821, μερικοὶ ὑπότροφοι τῆς Φιλομοῦσου Ἐταιρείας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Γεώργιος Ψύλλας, εὐρέθησαν εἰς τὸ Βερολίνον, ὅπου καὶ ἀνηγγέλθη τὸ κίνημα τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου εἰς τὰς Παραδουναβείους χώρας.

Εἰς τὰς ἀρχὰς, μεγάλοι διαταγμοὶ καὶ πολλαὶ ἀμφιβολίαι ἐπεκράτησαν μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων σπουδαστῶν ὡς πρὸς τοὺς σκοποὺς καὶ τὴν ἐκδασιν τῆς παρατόλμου ἐξορμήσεως τοῦ Ἑλλήνου πρίγκιπος διὰ τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ γένους. Ἐπειτα, ὅμως, ὅταν ἀνηγγέλθη καὶ ἡ ἐκρηξίς τῆς ἐπαναστάσεως, κατὰ τοῦ Σουλτανικοῦ ζυγοῦ, εἰς τὸν Μωρητῆν καὶ εἰς τὴν Ρούμελην, οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας σπουδαστὰς κατελήφθησαν ὑπὸ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἐσπευδον νὰ ζητήσουν τὰ διαβατήριά των ἀπὸ τὴν ἀστυνομίαν τοῦ Βερολίνου.

Ὁ Ψύλλας γράφει ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἐζήτησε τὸ διαβατήριόν του, παρὰ τοὺς διαταγμοὺς τοῦ Μαῦρου καὶ τοῦ Πολυζωίδου, ποὺ δὲν ἐφαίνοντο διατεθειμένοι νὰ διακόψουν τὰς σπουδὰς των. Ὁταν, ὅμως, ἐλήφθησαν τὰ ἐνθουσιώδη γράμματα τῶν Ἑλλήνων σπουδαστῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γοτίγγης, ποὺ ἀνήγγειλαν ὅτι ἀπεφάσισαν νὰ κατέλθουν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ λάβουν μέρος εἰς τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα, τὰ πνεύματα τῶν Ἑλλήνων φοιτητῶν ποὺ εὐρίσκοντο εἰς τὸ Βερολίνον μεταβλήθησαν καὶ συνεφώνησαν νὰ συναντηθοῦν, ὅλοι, εἰς Λειψίαν, διὰ νὰ κατέλθουν μαζὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ ἱστορικὴ γενικὴ συνάντησις τῶν ὑποτρόφων τῆς Φιλομοῦσου Ἐταιρείας ἐγένετο κατὰ τὴν πρωίαν τῆς Κυριακῆς τῶν Βαίων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν τῆς Λειψίας. Ὁ Ἕλλην ἱερεὺς τοὺς ἔδωκε, μετὰ τὴν λειτουργίαν, τὰ βάρη ἐνῶ ἔλεγεν εἰς τὸν καθένα:

— Τὸ κλαρὶ αὐτὸ ὅς γίνῃ τὸ σύμβολον τῆς νίκης!

Κατενθουσιασμένοι, ἔτσι, οἱ Ἕλληνες σπουδασταὶ καὶ προκαλοῦντες τὸν θαυμασμόν τῶν κατοίκων τῶν πόλεων ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐπερνοῦσαν, ἐγκατέλειψαν τὴν Γερμανίαν. Καὶ ἐσπευσαν εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ περιπετειώδους ἀγῶνος τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, εἰς τὰς Παραδουναβείους χώρας.

Δ. ΓΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ